

СЕЛО НА УКРАЇНІ.

(3 французького журналу "Le Peuple Contemporein").

Середній добробут на селі. Те, що вражає око, хто поодороже по Україні навіть дуже коротко, це ріжниця, яка є між землями, які все ще, без огляду на зверхній вигляд, до- лять оживлених годівлю у- чень, панують по містах, а по- між дехким достатком, який можна відмітити по селах. Більшість населення великих міст це я тепер живитись май- же необхідно, згодяється і вавується, що найближче: тоді, коли по селах вижиден- ня є добре і люди страждають менше від дорочних убрив, бо закладаються у полотно і сукна, які виробляють дома.

Дості побувати в трьох, чотирьох селах, щоб запам'я- тати, що село дійсно значи- мий спосіб життя, а не тільки панують за безладдя та ру- ки, які спричинили революцію. Зовнішній вигляд села не по- краив; і навпаки, бачимо бля- шаних дах поштуктовані дошк- ами, а навіть стріхоу; та мужи- ки став більше незалежним, за- мовнішим. Якщо не знаходи- те тепер в українських селах мужиків дуже багатих, так як це було раніше, не стрієте там більше мужиків дуже бід- них, без землі, без худоби, які жили з однієї днини на другу. Це саме мужик середняк; це він, і аж до нинішньої хвилі він один, що витягнув якіс корис- ти з революції; бо вона дозво- лила йому вкільці здійснити йо- го відвічну мрію — забрати приватну велику земельну влас- ність і стати одним з хазяї- ном землі.

Якже відбувся поділ так ду- же пожаданної землі? Це пита- ння цікавило мене незвичайно, бо я мав у тіймі всі труднощі, які виникали кожний раз, коли який аграрний закон дискуту- вався в Росії. Пейя подія відбу- вався в спосіб, треба признати, велими несправедливий, але найпростіший у світі. Як за- гальне правило, землі, що на- лежали до великих земельна- ників, монастирів, церков, як- також уральні помістости поді- лено поміж села і волості; це значить, що в поділ усіх приват- них земельних помістостей, які находилися в границях вол- ості чи села брали участь тільки мужики, що замешкува- ли цю волость чи село. Тож траплялося, що мужики одної волості, де приналежало їм одна або кілька великих приват- них помістостей, дістали част- ки наділи аж 3.5—5 гектарів, а душ чоловічого году, як мужики сусідньої волості, де було мало приватних земель- них помістостей, не дістали ні- чога, або дуже мало. Покри- дені мужики намагаються інко- ли борючись з інакш крикливою несправедливістю, приходило з цього приводу до кривавих рос- пар, але перемога залишалася неодмінно за прихильниками поділу по волостях.

Не думайте, що мужики по- валилися в цей спосіб швидко попросту тому, що були най- сильніший, чи найчисленніший. Ні; в них був всеж такі якийсь принцип, дуже цікавий, який не мав нічого спільного з прин- ципами римського права, але принцип. — Тому, що наші предки бу-

ли криками такого-я та- кого графа, чи князя, і тому, що вони обробляли цю землю, вона належить до нас. Такій є той принцип і така відповідь, яку я дставав усюди, де я пита- вся, чому мужики села такого-то загарбали цю власність лавно- го поміщика.

Треба зазначити, що землі, яку закупали мужики грома- дою, за посередництвом му- жикського банку, віддамо власникам мужикам. І тільки великі мужикські помістости, які пере- ходили цифру 30—50 гектарів, теж підлягали поділові. Та як- що сцитаєте про мотиви цього відкриття, на вас дивляться зі здивуванням і вам однічають: — Алеж тоу, що вони за- паляти гримми за цю землю банкові, вона належить до них... Цеж не справедливо від- бирати в них цю землю.

Не кажіть мужикові, що ба- гачко великих земельнаників купило також свої землі і за- платило за них, він не зрозуміє вас, або одкаже вам, що великі земельнаники ніколи не об- робляли своїх земель самі і що вони були просто панами, які заставляли працювати інших. Що до самого поділу, то він виводився на кожну чоловічу годівлю; це значить, кожний го- лоду сім одержав стільки од- накових наділів, скільки сім- я лічил членів чоловічого поду.

що було у наслідках новою не- справедливостю. Тож не було в цьому ні соціалізації, ні на- ціоналізації, ні рівного поділу. Під сучасний мент як і раніше, є мужики багатші і бідніші, одні мають більше землі, другі менше, одні худобу і інвентар кращий, другі гірший; одним словом маємової рівності не- має, але пересичені мужики за- вжди шось скористали і серед- ний заможність дився до цього зроста.

Оборона землі.

Це було тоді коли радянська влада не міншала до способу поділу землі і лишала волю мужикам діяти приватні помі- стости, як вони вважали це за справедливе, а не як це вона хо- тіла в перших роках після більшовицької революції, що би розпорядити вповні про- дуктами землі і остати хлі-

боробувати лиш те, що він по- требував, щоб прожити ксь- дуже погано, та скільки треба на засів. І ось тут більшовики наткнулися на ветрий спротив з боку мужиків.

Мужики завжди вважали зе- млю як таку, що повинна нале- жати до них, не як громадська власність, але як власність приватну. Український мужик ві- див 16. і 17. віку власником; він ніколи не знав земельної кому- ни, ославленої "общини"; тож заволодівши данською землею і поділивши її, вважав одержан- ий наділ за свою власність, я- кщо він, значить, може свобод- но розпоряджатися, так само як він може свободно розпори- адитися усіма видами здобу- тками своєї праці. Ніколи не прийшло йому до голови, що держава є власником усьо- го: землі, праці, мужика та продуктів, які він збирає в по- ті чола. І коли більшовицька

державка задала від нього ус- іх його земляк, зараховуючи до цих лишків і те, що кочне потрібне, український мужик збунтувався. Він протиставив узброєний опір; а коли його то- лпено в потахах крові, тоді він перейшов від активного опору до пасивного. Мужик за- чав ховати своє збіжжя а далі обмежив площу збижжя аж до мінімуму, волочуці терпіння, на- ражати на невроту, але за- те ніяким чином не хотів при- стати на те, щоб уряд розпори- аджав здобутками його праці і означав скількість збижжя, якої йому потрібно, збижжя — як він посіяв і зібрав. Усі його духові сили бунтувалися проти цієї несправедливості, проти цієї грабівки. Борьота була ко- ротка — тривала приблизно два роки, — але запекла й жорсто- ка; по найбільш рекавізійні наступили жарові загони, задривта експедиції червоної

армії і т. д. Ніщо не могло до- мити опору мужика і уряд був примушений уступити і запо- нятувати нову економічну по- літику. Це був одинокий спо- сіб, який мів врятувати і дійсно врятував радянську владу від певної загибелі. Уряд устано- вив безпосередній податок в натурі. Коли той податок, до якого згодом причаїлися і інші безпосередні податки на худобу і поголовно, був раз заплачений, мужик мав право довільно розпоряджатися всім, що йому лишувалося.

LOS ANGELES, CALIF., ПОЗІР!

Заходом Товариства Любо- в, відіа 302 Уей. Нар. Союза — зустріється

ВЕЛИКИЙ ПІКНІК

В НЕДІЛЮ, 5. ЖОВТНЯ Б. Р. в SYCAMORE GROVE PARK, в North Pasadena Ave.

До парку брати з собою W. на Spring St. На пікніку буде спільний обід з го- 2.01-го попоудати.

На цю забаву Товариство Любо- в зарпудило всім членам з Лос Анжелес і околиці членство у ст. Забава буде першорядна а за у- слугою і владоуєне ручит.

227 Комітет.

ВЕСЕЛИЯ КІТКИ

Промерла скаржина тітка Пет- ронія. Священник на похоро- ні говорить: "Вона була добра, спокійна жінка, все старалася, щоби в родині була згода". Тут обернувся один із свек- ряків і каже до своєї жінки: Ході відслідай, ми зайшли на ч- якийсь инший чужий похорон.

Мати-дівчатка говорить до своєї товаришки: "Я потребує для мене дочку чоловіка, але він не потребує буть багатий бо вона сама багата; не потребує бути гарний; бо вона сама гар- на; не треба буть йому образо- ваним, вона сама є образована, але він мусить буть порядний.

— Морі, чи ти спиши? — Ні, Сура, я не сплю! — Морі, як завтра рано встанеш і йтимеш, не забудь дістати гроші. — Ні, — я сплю.

Нявисті. Дівчина по зару- чинах оповідає своєї товариш- ки: "Він такий ніжний. Подумай собі: вчора ввечер сказав мені, що я виглядаю "на боги- но". — "Він говорить так?" — питається товаришка: "Як мо- жуть ті, вшити амуаж за тако- го чоловіка, що вже перед шлю- бом говорить таку неправду!"

Зміни. Петро (до товариша, який недавно томо одружився) "Ну, Степан, ажкис тобі миле- чка? — Степан: А жінка, під- чіла заручини говорив я, а моя наречена слухала; по весілю говорила вона а я слухав. Тер- пер же ми обоє частенько гово- римо разом, а сусіди слухають.

Причина. Лікар (до пацієн- тки): Мій спосіб лічення зде- яється помагає вам. В сьогоднішн виждаєте багато краще. Пацієнтка: О, я все виждаю краще, коли надігну новий ка- лець.

Скупар баче в ночі уцієно. Наріз баче щось блищитись на землі. Прискочив, зігнувся, але зараз відскочив зі словами: "А чорт би побрав такого ара- бо, що вмів так пловати, що воно подобає на срібного дра- гира!"

Урядовий орган більшовиць- ького правителства "Ізвестіи" написав: Ми комуністи повинні сповити останній заклик Лені- на!"

МІТІНГІ ВІДПОВІД У.Н.С.СОЗУ

ШКАГО ІЛД. Бр. Єв. Дмитрій, від. 401, повідомляє про змову членів, що місячні збори відбуються для 2. жовт- ня 1924 в першому гали сая Тройні при 1111 і Robey St. Початок зборів гоноч о 7. години вечера. Обов'яз- ко кожного члена явиться на зборі, тому, що є дуже важні справи, котрі треба коучено поговорити. Довготі члені мають свої заповідності запам'я- тати, коли не хотять вартувати на пер- шинності. — Н. Салівський, секр.

В КОЖДІ УКРАЇНСЬКІ ХА- П ПОВИННА НАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС "СВОБОДА".

ВИПЛА в ДРУКУ ДАВНО ОЧКУВАНА НОВА РАХУНКОВА КНИЖОЧКА з ІНФОРМАЦІЯМИ в УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ з ДОДАТКОМ ДРУГИХ ЦІКАВИХ ВІДОМОСТЕЙ. ЦІНА 40 ЦЕНТІВ

Замовлення разом з гріцми посилати на адресу: "СВОБОДА", 83 Grand St., Jersey City, N. J.

ЕВГЕН ЧИКАЛЕНКО. СПОГАДИ, ЩОДЕННИК ТА ЛИСТУВАННЯ. (Докінчене).

Тільки незалежні від уряду, люди вільних професій, як адвокати, лікарі, мерсанти і т. д. у великому місті, могли без- боронно передлячувати украї- нський пресу, бо там адміністрація не так могла це завва- жити, і такі там не можна бу- ло живити брутальних спосо- бів заборони. А державні уря- довці, навіть високого рангу, не могли передлячувати віль- но українських газет. Для при- кладу розкажу такий факт: Ди- ректор департаменту міністер- ства фінансів, в задування яко- го були комерційні школи, викликав до Петербургу дирек- тора Катеринославської комер- ційної школи А. Снявського і почав йому загрозувати, що коли він передлячуватиме украї- нський газету, то він приму- шений буде звільнити його з посади, а треба сказати, що міністерство фінансів вважалося за найліберальніше.

Снявський почав запевняти його, що він українських газет не передлячує. Тоді директор департаменту показує йому "Бандероль (опаску) від "Ра- ді". — А се що? — Се-ж, каже Снявський, глянущи, — господа (пані) Снявська, а я... — А мені доведено, що то ви одержуєте сю газету. Хто-ж та- ка си пані? — Се моя дружина, відпові- сь Снявський. — От бачите... — Але я сієї газети не читав, поспішів додати Снявський. — Припустім, що так, але всетаки ся газета приходить в помешкання директора комер-

ційної школи, а я цього дозво- лити не можу!

В силу щоденника я запи- сав усю таких фактів. Але тер- таюся назад.

Можливість легальної куль- турно-просвітної праці коло Провіт, клубів, кооп газет, поступено внесла зазнала, а потім і паралич "Демократич- но-Радикальної Партії", що по- встала в галузі час реакції і була притосована до потаємної, нелегальної діяльності, а коли вийшла на який світ сонця, то скорилася, змарилася на його м. Спочатку Громади нашої партії були центрами, яром, який керував та організував всі оті Провіт, клуби, оті не- догвічні газети, а згодом всі оті Громади поросупалися в місї нових Українці, що виплинули з глибини, після ре- волюції 1905 року, але яких же можна було вводити в партій- ні громади. Поводом наші Гро- мади перестали платити Цен- трові членські внески, бо гро- ші потрібні були для всяких місцевих потреб, що тепер ви- никли у великій скількості. Пе- рестали посылати делегатів на партійні з'їзди, бо місцеві інте- реси вибирали все увагу; весь час згодом і самі провин- ціальні Громади перестали зби- ратися, позаміряли, бо явля- лися нові труновання, з нови- ми людьми коло легальної культурно-просвітної роботи.

Майже цілковита відсутність зв'язків партії з широкими на- родними масами; повний брак місцевих Українців серед на- шого поміщанства та буржуазії (миштанства); свідомість свого бесилля і певність в неможли-

рості власними силами про- вести своїх українських постів до Державної Ради привели до того, що багато членів Украї- нської Демократично-Радикальної Партії уійшло в за- гально-російську, Ка-Детську Партію.

З Київської Старої Громади першим натурально, туди уій- шов проф. Лучинський і потгу- нав за собою М. Василенка, проф. Леонтовича, нарешті Я. Науменка і багатих інших.

Тек саме діялося і по про- тяженні Громадах, а найтяжче для нас було те, що й І. Шраг уійшов в Ка-Детську партію. Хлоп вони всі формаль- но не вступили в "Демократич- но-Радикальну Партію", але це більше ослабило її, відла- чило всі свої сили і енергію ро- сійській партії, яка, аюкуючи нас на українську мову в шко- лях, суді, церкві, все таки не визнавала автономії для Украї- ни, хоч Польщу та Фінляндію признавала достойними авто- номіями.

Науменко навіть став на чолі Російської Ка-Детської партії і, натурально, не мав часу й охоти працювати в українській тим більш, що в ній домінуючо- ролю грав осоружний йому Грінченко.

Партійне життя наше в Києві зовсім замерло, бо частина членів "Української Демократич- но-Радик. Партії" впритул увесило в легальну культурно- просвітну працю в Провіт, і організації "Народного Універ- ситету", а друга — в працю в першій українській щоденній газеті "Громадська Думка", та в місничку "Нова Громада" та в журналі "Україна", в який пе- ренесувалася "Київська Стари- на"; після відсятовування свого 25-річного ювілею.

Грінченко, Ефремов, Мату- шинський, др. Левинський та і одночасно були членами Ради

"Демократично-Радикальної Партії" і членами Радикаль- но Комітету газети, а Грінчен- ко її головою Провіт.

Часто бувало так, що по за- кінченню нарад редакційного Комітету ті самі люди, з доміш- кою одного, чи двох, починали засідання партійної Ради. Сто- млені роботою в газеті, а особ- ливо тими суперечками та чва- рами, які я описую в розділі "Перший Рік Української газет- ні", ми не мали сил, енергії проявити ініціативу в керуван- нні партійним життям, а пово- лили йти за тим, що воно нам накідало. Чим далі, тим річче відбувалися наші партійні за- сідання, наради, бо провинці- альні Громади, як сказано вже, теж мало проявляли партійно- го життя і не підштовхували нас будучи самі заняті своїми місцевими культурно-про- світними справами.

Тільки одна Полтавська Гро- мада, який зосередилася так названій енергійні люди, як В. Шемет, Л. Жебунов, П. Чи- жевський та в Кюмонов, не за- няті в своїм маленьким тижне- внику "Рідний Край", який про- вадив не монше їх діяльний М. Дмитрів, виявляла голосу на все Україну партійну діяль- ність. Бачучи, що Центр, то-б то Київ, зовсім замвер і не ви- являє ніякого партійного жит- тя, Полтавська Громада взяла на себе ініціативу і скликала літом 1906 року, в Полтаві зїзд Української Демократично-Ра- дикальної Партії, на якому і ви- брано партійну Раду з Полтав- щин з осідком в Полтаві.

Але се мало помогло справі і не оквишло діяльності Партії на Україні, бо вже всі звикли до керування з Києва і такі че- рез причини, про які я вже ка- вав.

Таким чином з розвитком У- країнського культурно-просвіт-

ного життя, поступено заміри- лися партією, а після роспус- ку Другої Державної Думи, коли почалася страшена Сто- липинська реакція, і зовсім за- мерло, Демократично-Радикаль- ная партія поступено вми- рала і нарешті, 1907 року зов- сям умерла, хоч і без офіцій- них похорон, а просто пере- стала існувати.

Коли настала чорна Столи- пинська реакція, коли позакри- вили Провіт, майже всі украї- нські клуби, коли позникали всі провинціальні українські га- зети і зосталася тільки щоден- на "Громадська Думка" в Києві, та "Рідний Край" в Полтаві, ще ледве животили-під пре- сцією адміністрації, яка, як вже я казав, не заборонючи вида- вати, забороняла передлячу- вати, тоді українське грома- дяство виривно почуло потре- бу знов у нелегальній підполь- ній організації.

Після довгих нарад, обмірку- вування, рішили ми відновити давню безпартійну загально- народню організацію, що існувала від 1897 року до 1904, але тепер вже від назвою "Товариство Українських Поступовців" (так званій ТУП) без всякого про- грамного ліш на платформі феде- ративного устрою Росії та ав- тономії України, і який уійшли всі ті самі Громади, що входили в "Демократично-Радикаль- ну Партію" і яке держало до ре- волюції 1917 року і з Ради якої в березні 1917 року виво- рилися загально відома "Цен- тральна Рада".

Діяльність ТУП-а за все його існування 1907—1917 року я описав у Щоденнику, хоч і "Еволюційським" мовою, щоб не підвотити від небезпеки людей і себе.

(Конець)

СТАВІМАЙТЕ ГОРОЖИНАМИ СПОЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ. Всі інформації подані в новій книжочці. "ЯК СТАТИ ГОРОЖИНОМ СПОЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ". Наклад "Свободи". Ціна 30 центів. Гроші відкриті посилати різночасно з замовлен- ням. За посплатою (С. О. Д.) книжки не відправля- ють.

